

UNITÁRIUS ELŐDEINKRŐL...

Böloni Sikó Miklós (1818–1900)

Ma annak a XIX. századi unitárius arcképfestőnek életútját mutatjuk be, akiről – életrajza alapján – többet tudunk, mint kortársairól.

Sikó Miklós a Kolozs megyei Septéren született 1818. július 2-án. Apja annak a Sikó családnak volt késői leszármazottja, amely 1611-ben Bethlen Gábornál kapott nemességet. Címerük két alapon csőrében borostyánágot tartó fehér galambot ábrázol. Sikó István – az apa – fiatalabb korában az Eszterházy-huszároknál hadnagyként szolgált, majd a királyi kormányzóknál, illetve a Kir. Táblán volt ülnök. Anyja szintén régi, erdélyi nemesi család sarja, kődi Farkas Anna volt, († 1830).

Miklóst, a legidősebb fiút apja katonai pályára szánta. Alig 3 éves korában már lovagolni tanította, és állandó testedzéssel készítette a katonai pályára. A gyermek az otthon töltött évek alatt szabad idejét rajzolással töltötte. 7 évesen már úgy rajzolt, hogy arcképei fölismerhetőek voltak. Apja e képességének igyekezett gátat vetni, mert mint kora nemesi származású embere, a rajzolást a lenézett „mesterség”-ek közé sorolta.

Sikó Miklós 10 éves korától a marosvásárhelyi református gimnáziumban tanult, majd itteni tanulmányainak végétével, Nagyszébenben hallgatói jogot. A már táblai írnokot apja – régi összeköttetéseiinek felhasználásával – a bécsi katonai iskolában szeretne volna tovább taníttatni, de ettől a lehetőségtől egy nagyobb protekciójú rendelkező ifjú elűtötte. Sikó Miklós, mint marosvásárhelyi kir. táblai gyakornok, megismerkedett Filép József országos közügy-aligazgató, vajai birtokos Róza nevű lányával, akivel apja akarata ellenére 1845-ben kötött házasságot. Ugyanis apja vagyonszámba felelősként szánt neki. Sikó, hogy ifjú feleségét eltarthassa, előbb Borszéken, majd Bukarestben rajzolásból biztosította a mindennapi megélhetést, majd engedve apja kérésének, 1846-ban otthagyta Bukarestet s feleségével Kolozsvárra ment, ahol Majális utcai házukba költöztek.

1848-ban Sikó honvédek állott be. Előbb a maroszéki mozgó nemzetőrségnél, majd a 87-ik honvéd zászlóaljnál szolgált, főhadnagyi rangban. 1849. február 18-án a királynémeti csatában fogásba esett. Besorozták az osztrák hadseregbe. Csernoviczban betegen kórházba került. Itt az orvosokról készített rajzai révén, másoknál több szabadsághoz jutva, megszökött. A Kárpátokon át Homonnán, Munkácsra, Nagykárolyon, Váradon, Kolozsváron, Marosvásárhelyen keresztül ment Vaján tartózkodó feleségéhez. Vajáról Kolozsvárra költözött, ahol az ősz és a tél folyamán az osztrák tisztokról készült képek festéséből tartotta fűnn magát. Lefestette Urbán zseredest és családját is, aki 1851-ben hozzásegítette egy Münchenbe szóló útlevelhez. Sikó Münchenben 7 hónapig tartózkodott. Itt Barabás Miklósnál tanult festeni. Az

anyagi körülmények miatt előbb felesége, majd – nem sokkal később – Sikó is kénytelen volt hazatérni. Felesége elméje még Münchenben megzavarodott. 1863-ban még a kolozsvári Jótékony Nőegylet elnöknőjeként tevékenykedett, majd magára hagyva férjét Maros-Nagylakra költözött. Itt halt meg 1900. április 23-án.

Sikó továbbra is Kolozsváron maradt. Nem tudni, hogy ebben az időszakban milyen hivatalt viselt. Benedekfalvi szőlőjét művelte, s bár meghívást kapott Bukarestbe, a román királyi udvarba festőnek, nem vállalta. Cukorbetegségére többször keresett gyógyulást Borszéken. Élete vége felé ő is elköltözött Kolozsvárról, és Marosvásárhelyen bérelt lakást. Itt élt szegényesen, visszavonultan és elfeledve haláláig, 1900. május 6-ig.

Sikó öreg korában Kossuth- és Ferencz József-képeket festett, melyeket intézményeknek ajándékozott. Bizonyára kapott értük valamilyen ellenszolgáltatást is. Az tudott, hogy 1891-ben egy Kossuth-festményével az E.M.K.É-t ajándékozta meg, mely ezért alapító tagjai közé iktatta.

Sikó Miklós az az ember volt, aki önerőből és önképzés útján vált festővé, bár művészetére hatást gyakorolt az ifj. Neuhauzer Ferenc nagyszabasi arcképfestő és Barabás Miklós is. Csak arcképeket festett. Több képét – köztük önarcképét is – meglejtette a Páasztortűz c. folyóirat. Arcképe megtalálható még az Erdélyi Helikon (1941) Bíró Béla-féle portrévázalatai között is. A Keresztény Magvető (1900. 359. old.) szerint Sikó Kolozs megyében volt legismertebb, ahol „sok főúrnak, a közelet sok emberének és nem egy szép nőnek örökítette meg képét”. Többek között ő festette meg az egyház egyik jötevője, nagyajtai Incze Mihály képét is. A Keresztény Magvető „Különféle” rovata emlékezik meg arról is, hogy Sikó a század közepének miniatűr festészetét képviselte, s kiváló volt nem csak az arckök, hanem a ruházat, a menték és a magyar női viseletek festésében is.

A már gyermekkorában testedzéshez szoktatott Sikó Miklós jó megjelenésű, szép öregember, nem csak művész, hanem a magyar nemes magatartású mindvégig megőrzött ember volt. Bár haláláról csak a Marosvásárhely c. napilap és a Vasárnapi Újság emlékezett meg, művészetét felelevenítette 1944-ben dr. Bíró Béla „Sikó Miklós élete és művészet” címen, 1988-ban Seregyi György „Magyar festők és grafikusok adattára” c. munkájában, de olvasható felőle több művészeti lexikonban, a Művészet c. szaklapban, valamint az Erdélyi Helikonban (1942). Az unitáriusok közül Kelemen Lajos (Művészettörténeti tanulmányok I. k. 1977.) és Kőváry László (Művészet Szalon, 1928.) foglalkozott vele. Legjobb forrásmunka a Simén Domokos ösztönzésére megírt „Önéletrajz”-a.

Kelemen Miklós